

Inhoudsopgave	pag.	1
Voorwoord		2
De opdracht		3
Inleiding		4
Het begin en het advies waaruit andere adviezen voortvloeien		6
De erediensten nader beschouwd		8
Regenboogdiensten		10
Laat ons de Heer lof zingen!		12
Rondom de eredienst		13
Andere vormen van gemeentezijn		15
Voorstel tot nieuwe indeling van de bijzondere diensten		17
Slotwoord		18

Voorwoord

De kerkenraad van de Protestantse Gemeente Aalten (PGA) heeft in het voorjaar het rapport “Sprong naar de Toekomst” van de Commissie Toekomst PGA aanvaard als leidraad voor de ontwikkelingen binnen de gemeente in de komende jaren. Het rapport bevat adviezen en richtlijnen over de wijze waarop de PGA haar prioriteiten in de toekomst kan vormgeven binnen de te verwachten financiële ontwikkeling.

In het rapport wordt de kerkenraad voor een beleidskeuze gesteld: voortgaan op de oude voet, maar met minder middelen óf versterken van de goede kanten, zoeken naar vernieuwing en keuzes maken in wat moet afvallen. Men kiest voor de tweede mogelijkheid en benoemt vervolgens drie commissies die via adviezen lijnen naar de toekomst mogen uitzetten: een commissie die het pastoraat beziet, een voor de eredienst en een voor de gebouwen.

De adviescommissie Eredienst en gemeentevormen kwam in de maanden september t/m december 2013 tienmaal bijeen en heeft, uitgaande van de opdracht en met inachtneming van de keuze van de kerkenraad, gezocht naar versterking van de goede kanten van de eredienst. Daarnaast doet de commissie voorstellen voor vernieuwing en heeft ze het aangedurfd om vormen die in haar ogen verouderd of niet levensvatbaar zijn, voor te dragen om te schrappen. Alle ideeën en keuzes zijn verpakt als adviezen en het is aan de kerkenraad om beslissingen te nemen.

Wij realiseren ons dat we een aantal grote veranderingen voorstellen en weten dat deze pijn zullen veroorzaken bij gemeenteleden. We leggen desondanks de adviezen bij u neer omdat we menen dat ze de PGA zullen helpen op de lastige weg om de gemeente levend en levendig te houden met de krimpende financiële middelen die daarvoor ter beschikking komen.

We hopen dat de kerkenraad de adviezen zorgvuldig zal overwegen en vervolgens zal aanvaarden. Hiermee kan draagvlak worden gecreëerd voor een kansrijke PGA op weg naar 2025.

Tijdens de gesprekken en de vorming van de adviezen heeft de commissie in vele gevallen haar informatie en inspiratie gehaald uit de volgende rapporten: *Inspiratie en Betrokkenheid, beleidsplan 2010 – 2014, Beleidspunten en Werkplan Eredienst en Kerkmuziek (nov. 2012) en Sprong naar de toekomst (nov. 2012)*.

Mogen, onder Gods onmisbare zegen, deze beleidsadviezen bijdragen aan de ontwikkeling van de levende Protestantse Gemeente Aalten.

Henri van Eerden	Jan Haring
Gerrit Heersink	Marlies Heideman
Ubelien Hobé	Johan Klein Nibbelink
Marten Jan Kooistra	Janieke Mollenhorst
Mieke Wamelink	Aja Yntema
Hendrik Jan Zeldenrijk	

Opdracht voor de adviesgroep Eredienst en gemeentevormen

Visie, beleid en uitvoering

Opdrachtgever: Kleine Kerkenraad PGA

Opdracht:

Inventariseer en beschrijf bestaande vormen van kerkdiensten die in de PGA plaatsvinden.

Omschrijf in hoeverre ze een relevante bijdrage leveren aan de visie op gemeentezijn en het gemeentezijn zelf.

Doe voorstellen tot inzet van kerkmuziek in de eredienst zowel door professionals als door gemeenteleden. Denk daarbij aan de diverse leeftijdscategorieën. Onderzoek of de diverse groepen gemeenteleden de gelegenheid krijgen hun geloof te beleven en te laten groeien.

Geef adviezen voor verandering en vernieuwing bij de invulling en organisatie van de erediensten.

Zie voor bovenstaande onderwerpen van de opdracht de aanbevelingen A13, A15 en A18.

Verwachte onderdelen in de uitwerking

- Beschrijf hoe relevante en waardevolle vormen geoptimaliseerd kunnen worden en doe daarbij concrete voorstellen.
- Geef aan hoe niet (meer) werkende vormen losgelaten kunnen worden. Geef daarbij aan welke energie en ruimte, ook in menskracht en financiën daarbij wordt gecreëerd.
- Doe voorstellen voor het ontwikkelen, uitwerken van nieuwe ideeën die opgepakt kunnen worden met de vrijgekomen energie, ruimte in menskracht, financiën en tijd.
- Geef aan waar de prioriteiten liggen als er keuzes gemaakt moeten worden.
- Schenk aandacht aan de mensen die zich op dit moment niet of minder aangesproken voelen door de nu bestaande vormen. Onderzoek en geef aan op welke manier gemeentezijn voor hen vorm en inhoud kan krijgen.

De Kleine Kerkenraad verwacht in de rapportage te lezen:

- welke faciliteiten (menskracht, financiële middelen, ruimten) nodig zijn
- een goede balans tussen traditionele en vernieuwende voorstellen
- evenwichtige verdeling tussen morgen - en avonddiensten
- mogelijkheden voor regionale samenwerking (voorbeeld: dialectdiensten)

Rapportage

De Kleine Kerkenraad verwacht de rapportage van de adviesgroep op 31 december 2013

Inleiding

De opdracht die de adviesgroep Eredienst en gemeentevormen ontving van de Kleine Kerkenraad was niet eenvoudig van aard en bovendien veelomvattend. Met grote inzet hebben we er tien bijeenkomsten aan gewerkt. Het eerste besluit dat we als groep namen, was van groot belang voor de voortgang en uiteindelijk ook voor het resultaat zoals dit nu voor u ligt:

We gaan met respect voor elkaars integriteit geen enkel onderwerp uit de weg, we spreken over zowel personen als zaken en daarbij respecteren we steeds elkaars mening en inbreng.

Ieder was zich op dat moment bewust van de samenstelling van de groep: zes betrokken gemeenteleden maar ook drie predikanten en twee kerkmusici, mensen die veelal bepalend zijn voor zowel de vorm als de inhoud van de erediensten. En juist die vorm en inhoud zouden vaak ter sprake komen.

Ondanks de grote verschillen in beleving van de kerkdiensten door de leden van de werkgroep, is het gelukt om gaandeweg het proces te komen tot een basishouding van ruimte geven aan elkaar. De sfeer van vertrouwen en de bereidheid tot luisteren, hebben er toe geleid dat alle leden van de commissie het adviesrapport van harte onderschrijven. Ieder hoopt dat de ruimte die we elkaar gaven en het begrip dat we toonden voor verschillen in geloofsbeleving zullen worden herkend in deze adviezen. We hebben er vertrouwen in dat deze adviezen zullen leiden tot erediensten die inspirerend werken op allen die deze diensten bezoeken.

In het beleidsplan van de PGA nemen eredienst en gemeentezijn een belangrijke plaats in. Het vijfde punt van de **identiteitsverklaring** luidt:

“Bij ons gezamenlijk gemeente-zijn neemt de eredienst een centrale plaats in. In Woord en Gebed, in Doop en Avondmaal laat de Heer zich ontmoeten, daar mogen wij “Gods verborgen omgang” vinden (Ps. 25:7 berijmd). In de eredienst is ruimte voor verschillende liturgieën die elkaar aanvullen. Hierbij is van belang dat de verschillende liturgische stijlen elkaar inspireren en de eredienst een ontmoetingsplaats is voor alle gemeenteleden.”

Even verder vinden we de omschrijving van **gemeentezijn**:

De Protestantse Gemeente Aalten is

- ***Een inspirerende gemeente die energie geeft.***
- ***Een uitnodigende en gastvrije gemeente.***
- ***Een levende, open geloofsgemeenschap met aandacht voor elk individu, ongeacht leeftijd en met aanvaarding van ieders geloofsbeleving en levenswijze.***
- ***Een gemeenschap in beweging waarin ruimte is om vernieuwende vormen van gemeentezijn te onderzoeken en toe te laten.***
- ***Een gemeenschap die ruimte biedt aan diversiteit in de eredienst.***
- ***Een maatschappelijk betrokken gemeenschap met aandacht voor sociale en materiële problemen veraf en dichtbij.***

De tekst over de eredienst in de identiteitsverklaring in combinatie met de omschrijving van gemeentezijn overtuigde ons dat er veel ruimte is om de vormen van eredienst kritisch te beschouwen en indien nodig klaar te maken voor de komende jaren.

Het beleidsplan is immers een stuk dat door de PGA als leidraad voor de toekomst van de gemeente is aanvaard.

De huidige vormen van eredienst kwamen aan de orde, de kerkmuziek leidde tot boeiende gesprekken. Vernieuwing en verandering stonden vaak centraal, maar ook traditie als waardevol element kwam ter sprake.

Ofschoon het instellen van de adviesgroep eredienst mede is ingegeven door financiële aspecten, is het woord geld niet of nauwelijks gevallen. We spraken over geloofsbeleving en inspiratie binnen de grenzen van wat momenteel mogelijk is en in de toekomst hopelijk mogelijk zal zijn. Onze adviezen zijn daarop gericht.

Wie over kerkdiensten spreekt, ziet gebouwen. Ofschoon dit onderwerp formeel niet tot ons gespreksgebied behoorde, hebben we het er vele malen over gehad. Een aantal adviezen richt zich specifiek op de keuze van een gebouw dat geschikt is om de geadviseerde vormen van eredienst tot hun recht te laten komen.

In het verslag zijn de adviezen dik gedrukt weergegeven en gaan ze vergezeld van de motiveringen die leidden tot het advies.

Het begin en het kernadvies waaruit andere adviezen voortvloeien.

Kennismaken met elkaar, gevoelens over kerk en eredienst uitspreken, luisteren naar elkaars visie, de situatie in de Protestantse Gemeente Aalten analyseren en vervolgens elkaar vertellen welke plaats de eredienst inneemt in je geloofsbeleving. Kortom, op de eerste avond werd de toon al gezet voor de negen volgende. We spraken vooral over traditie tegenover vernieuwing, over wat we vermoeden dat veel ouderen waarderen en over waarom jongeren, van welke leeftijd dan ook, naar onze mening wegblijven uit de diensten. Naast onze eigen ervaringen en inzichten gebruikten we gegevens uit onderzoekjes die we onder leden van de PGA deden. Tezamen vormden ze de leidraad om de bestaande vormen van erediensten te beschrijven en onze adviezen te verwoorden. Pas in de loop van vele gesprekken konden we de juiste woorden vinden om de diensten van de PGA te benoemen, maar de verschillen tussen “gewone” diensten en diensten als Lef en Kerk in Uitvoering vormden de kern van vele gesprekken.

Tegenover liturgie en traditie kwamen woorden als verrassend, spannend en emotie.

Woorden als betrokkenheid en saamhorigheid kwamen centraal te staan.

Dit leidde tot het kernadvies dat we de kerkenraad willen geven:

We adviseren de kerkenraad om toekomstig beleid op het gebied van de eredienst te ontwikkelen binnen de sporen van traditioneel liturgische diensten en bijzondere diensten en beide sporen wekelijks een gelijkwaardige plaats te geven binnen het rooster van de erediensten.

We adviseren de kerkenraad om bij invoering van bovenstaand tweesporenbeleid een gewenningsperiode van twee jaar aan te houden en het beleid daarna te evalueren.

Traditioneel liturgische diensten zijn diensten met een relatief vast liturgisch patroon, al dan niet ontleend aan één van de orden van dienst uit het dienstboek, waarvan de liturgie wordt vastgesteld in overleg tussen de predikant en de dienstdoende kerkmusicus.

Bijzondere diensten kenmerken zich doordat ze voorbereid worden door een vaste of wisselende groep mensen in samenspraak met de predikant en een kerkmusicus. De gemeenteleden hebben hierbij een belangrijke stem en de predikant kan en mag bij de uitvoering van de dienst niet om de gespreksafspraken heen. Muziek, vaak eigentijds, neemt een belangrijke plaats in binnen de liturgie. Er is geen sprake van een vaste, steeds terugkerende orde van dienst.

Bijzondere diensten kennen we natuurlijk reeds lang binnen de PGA, maar tot nu toe kreeg enkele daarvan nogal eens een plaats in het rooster van de avonddiensten.

Met een gelijkwaardige plaats willen we aangeven dat ze naast de “gewone” diensten óók als morgendiensten ingeroosterd moeten worden. Daarmee worden o.i. deze diensten gezien en behandeld als gelijkwaardig aan de traditioneel liturgische.

De bouw en inrichting van onze kerkgebouwen is sterk gericht op het traditioneel liturgisch karakter van de eredienst: statisch en gericht op het liturgisch centrum. Er kan niet of nauwelijks gespeeld worden met de ruimtelijke indeling. Toch kunnen we ons voorstellen dat de bijzondere diensten om een flexibele, maar ook wisselende indeling vragen. Slechts één gebouw kan daar naar onze mening goed voor worden aangepast: de Zuiderkerk. We adviseren de kerkenraad dan ook:

Behoud bij het invoeren van een tweesporenbeleid de Zuiderkerk. Deze kerk is zeer geschikt om de huidige vormen van bijzondere diensten en waarschijnlijk ook de toekomstige, te realiseren. De Ooster- en de Oude Helenakerk lenen zich goed voor traditioneel liturgische diensten.

Mocht de Zuiderkerk afgestoten of gesloten worden, dan adviseren we de kerkenraad om een van de andere kerken geschikt te maken voor alle vormen van eredienst.

De erediensten nader beschouwd.

“Want waar twee of drie mensen in mijn naam samen zijn, ben Ik in hun midden.” (Matteüs 18: 20). Deze uitspraak van Jezus omvat alle vormen van eredienst die wij binnen onze gemeente kennen. Van kindernevendienst tot It’s4u2 en van traditioneel liturgische tot LeF- en KiU dienst. Ondanks de grote verschillen in uitvoering hebben de diensten het belangrijkste gemeen: God, Jezus neemt deel, staat in het midden. Daarmee zijn alle diensten gelijkwaardig ook al zijn ze zeker niet gelijk.

De traditioneel liturgische diensten kennen we allemaal. De vorm is min of meer voorspelbaar en ze gaan vrijwel altijd uit van “eenrichtingverkeer”. Zeker bij de verkondiging.

We hebben ons afgevraagd of deze vorm bij de kerk van 2014 en later past. Massacommunicatie, sociale media, voortdurende interactie tegenover stil zijn, luisteren, niet reageren. Onze conclusie was duidelijk: zeker in deze tijd is er plaats voor zulke diensten. Het eeuwenoude ritueel van luisteren naar het Woord, gemaand en gesterkt worden door de preek, je als gemeenschap verootmoedigen en daarna ook weer lof zingen, dit alles maakt deel uit van het grote goed dat eredienst heet. De traditioneel liturgische dienst verdient een belangrijke plaats binnen onze geloofsgemeenschap.

Maar er is meer. Geloven gaat gepaard met vragen en vraagtekens. Het is voortdurend zoeken. En dat kennen we in onze wereld: “even opzoeken” en via internet vinden we een mogelijke oplossing. “Even vragen” en via de sociale media zoeken we interactief contact met vrienden, bekenden en zelfs onbekenden.

Daaraan kunnen en mogen we in de eredienst niet voorbijgaan; misschien zouden deze vormen van communicatie af en toe een plaatsje moeten hebben in de diensten. Snel, actief, met veel eigen inzet en inbreng bezig zijn met geloof en God. Ook in de eredienst.

De PGA geeft meer en meer gelegenheid om eigentijdse diensten tot stand te laten komen. Geen vaste structuren, maar diensten vol verrassende wendingen, geen eenrichtingverkeer maar interactie, misschien straks wel via tweets in een dienst. En toch: “Waar twee of drie in mijn naam samen zijn, ben Ik in hun midden.”

In *Beleidspunten en Werkplan eredienst en kerkmuziek* van de PGA vinden we een lange lijst van bijzondere diensten. Een te lange lijst misschien. Met elkaar hebben we deze lijst kritisch bekeken, uitgaande van de omschrijving die we gaven van de traditioneel liturgische diensten. Vervolgens brachten we een indeling aan.

Een aantal diensten dat oorspronkelijk tot de bijzondere diensten behoorde, kreeg een plaats bij de traditioneel liturgische. Ofschoon het onderwerp en daarmee de Bijbellezingen, mogelijk buiten de leesroosters valt, is de vorm van de dienst veelal traditioneel. De oecumenische diensten en de diensten op Israelzondag zijn daar een voorbeeld van. Er staan in de lijst ook diensten die helemaal buiten de indeling vallen, alleen al door de sterk afwijkende vorm zoals de vespers op avonden in de Stille Week en de adventstijd.

Doop, avondmaalsviering en belijdenis staan door hun waarde voor de betrokken personen en de gemeentevorming boven een indeling en kunnen zowel in de ene als in de andere vorm van eredienst een plaats krijgen. Denk aan dopen in een kinderdienst, maar ook aan belijdenis in een jongerendienst waarbij de catechisanten actief deelnemen aan zowel de voorbereiding als de realisering van de dienst. Daarnaast passen zowel de doop als belijdenis ook in een traditioneel liturgisch patroon.

Zie voor de hele indeling het aanhangsel achter in dit rapport.

Toch blijven er heel wat bijzondere diensten over. Neem de levendige en flexibele diensten die we kortweg LeF-diensten noemen. De naamgeving zegt het al: ze zijn anders dan andere. Momenteel staan er twaalf in het jaarrooster.

Kerk in Uitvoering is een ander voorbeeld van een dienstenreeks die minder voorspelbaar is dan traditioneel liturgische diensten. Van de KiU-diensten zijn er jaarlijks zes.

Kinderdiensten, speciale jeugd- of jongerendiensten, het is een bont palet van diensten die zeker niet traditioneel genoemd kunnen worden.

Voor al deze erediensten en alle andere bijzondere diensten die gehouden zullen worden onder het dak van de kerk die daarvoor het meest geschikt is hebben we een allesomvattende naam gevonden. We adviseren de kerkenraad:

Gebruik voor alle diensten die zich kenmerken door een vrijere vorm dan de traditioneel liturgische erediensten en die tot stand komen in nauwe samenwerking tussen gemeenteleden, een predikant en een kerkmusicus, het woord Regenboogdiensten.

De regenboog is al omvattend en tegelijk veelkleurig. Hij staat voor hoop, blijdschap, vreugde en is een bewijs van Gods belofte aan de mensheid om de wereld niet te verwoesten. Bovendien, de regenboog trekt, zo vaak we hem zien, aandacht. We wijzen elkaar op de kleurenpracht, praten er over en vele christenen denken dan even aan die belofte van God.

Wat zou het mooi zijn wanneer de Regenboogdiensten wekelijks kunnen plaatsvinden in de Zuiderkerk! Het is alsof die kerk ons verwacht: de regenboog staat al op de muur.

Regenboogdiensten

Al in het voorwoord van dit rapport zeggen we dat de voorgestelde veranderingen pijn kunnen veroorzaken bij gemeenteleden. Het zal voor velen wennen zijn om wekelijks te kiezen tussen een traditioneel liturgische dienst en een Regenboogdienst. Dat daar nog de keuze van een gebouw bij komt, maakt het nog lastiger en misschien wel pijnlijker. Toch durven we onze adviezen te geven; we geloven dat juist door keuzes te maken voor een type dienst en zelfs voor een gebouw, het bewustzijn groeit dat de kerk voor ieder wat te bieden moet hebben en dat ook heeft.

Voor predikanten zal het misschien niet eenvoudig zijn om ingedeeld te worden in een Regenboogdienst. Zo'n dienst vraagt overleg, anderen willen meepraten over wat jij in je verkondiging wilt gaan zeggen.

Kortom, in een Regenboogdienst kan je gevoel van veiligheid op de kansel worden aangetast. "Geef mij maar een traditioneel liturgische eredienst!"

Echter, een Regenboogdienst geeft ook vrijheid die je mag invullen met eigen visie en ideeën

Aan de andere kant staan de groepen die van harte een Regenboogdienst willen voorbereiden en daarbij misschien een predikant treffen die moeite heeft met de voorgestelde vorm of het aangedragen onderwerp. Ook geen goede combinatie! Wij geloven dat juist regenboogdiensten het beste uit zowel predikanten als werkgroepen kunnen halen, zeker wanneer er daarnaast sprake is van goed samenspel met de kerkmusicus. Daarom willen we aan de kerkenraad enkele adviezen voorleggen over de plaats van de predikanten binnen de Regenboogdiensten in relatie tot de werkgroepen die actief deelnemen aan de voorbereiding van deze diensten.

Predikanten mogen bij de kerkenraad hun voorkeur uitspreken voor het soort diensten waarin zij het liefst voorgaan: traditioneel liturgisch of Regenboog. Zij kunnen zichzelf natuurlijk ook als inzetbaar voor beide typen melden.

Het mag niet zo zijn dat predikanten door hun keuze voor een type dienst collega's verdringen die zich minder specifiek hebben uitgesproken of die bereid zijn om zich in beide soorten dienst van harte in te zetten.

Over het uitnodigen van een predikant van elders dient ruim van te voren goed overleg te zijn met de roostermaker.

Voor de Regenboogdiensten wordt een protocol geschreven waarin de samenwerking tussen de werkgroepen, de kerkmusicus en de predikant van dienst vastgelegd wordt. Hierin komt minstens te staan dat van de predikant mag worden verwacht dat hij/zij hetgeen vooraf is besproken ook volgens afspraak een plaats geeft in de dienst.

Daarnaast is het van belang dat de dienst geëvalueerd wordt met allen die betrokken waren bij de voorbereiding. Deze evaluatie mag geen formaliteit zijn.

Waarschijnlijk is er niet op elke zondag sprake van een Regenboogdienst die is voorbereid door een werkgroep. Toch moet er vanzelfsprekend ook dan een dienst worden gehouden in de Regenboogkerk. Ons advies voor deze zondagsdiensten:

De dienstdoende predikant kan zelf het initiatief nemen om een dienst voor te bereiden in samenspraak met mensen die hij/zij aanzoekt.

Hij/zij kan eventueel in samenspraak met de dienstdoende musicus de dienst voorbereiden. De predikant krijgt in deze Regenboogdienst de ruimte om hem naar eigen inzicht vorm te geven. De dienst moet passen in het patroon van de Regenboogdiensten.

Wanneer we dit alles overzien, blijkt dat er rond de Regenboogdiensten afspraken zijn die niet gelden voor de traditioneel liturgische diensten. De leden van de adviesgroep geven de kerkenraad dan ook het advies om

De taakgroep Eredienst uit te breiden met enkele personen die zich binnen deze groep vooral richten op de Regenboogdiensten. Deze personen dienen zo mogelijk uit het midden van de gemeente te komen en uiteraard moeten ze affiniteit met de Regenboogdiensten hebben.

Laat ons de Heer lof zingen!

Daar waar alle woorden vergeefs gesproken lijken te worden, triomfeert de lofzang. Zelfs op de gesloten afdelingen van verzorgings- en verpleeghuizen zingen bewoners de psalmen en gezangen die zij in hun jeugd leerden. Mooie samenzang blijft, waar de inhoud van veel preken en overdenkingen verloren gaat.

Gelukkig is de muziek in onze PGA geen ondergeschoven kindje, integendeel. Met twee professionele kerkmusici en daarnaast nog een aantal gekwalificeerde organisten om erediensten te begeleiden, is het muzikale aspect van de eredienst gewaarborgd. Maar blijft dit ook zo?

In het rapport “Sprong naar de toekomst” wordt niet expliciet gesproken over bezuinigen op de muziek, maar ieder weet dat dit in de toekomst zo maar kan gebeuren. Je moet er niet aan denken!

De adviescommissie Eredienst en gemeentevormen adviseert de kerkenraad met klem:

Handhaaf in de komende jaren de cantor-organist en stel daarnaast een jongerenmusicus/popcantor in vaste dienst aan.

Zij moeten in staat zijn met de andere organisten en musici uit de gemeente alle diensten van de PGA te begeleiden op zowel instrumentaal als vocaal gebied, al naar vraag en/of behoefte, maar steeds in overleg met de voorganger en/of de voorbereidingscommissie. In de toekomst zal de taak van de jongerenmusicus vooral liggen binnen de (organisatie van de) muzikale begeleiding van Regenboogdiensten.

Onze gemeenschap is rijk aan gekwalificeerde amateurmusici die bereid zijn (of zelfs graag willen) om op muzikale wijze deel te nemen aan traditioneel liturgische erediensten en/of Regenboogdiensten. Echter, het bestand wisselt nogal eens. Daarom adviseren we de kerkenraad:

Bouw onder supervisie van de professionele kerkmusici een bestand op van allen (zowel koren en orkesten als individuele gemeenteleden) die op muzikaal gebied willen en kunnen meewerken aan erediensten. Zoek iemand die dit bestand steeds actueel wil houden.

Nu in 2013 het Liedboek *Zingen en bidden in huis en kerk* in gebruik is genomen, is de vraag vanuit de gemeente naar ondersteuning bij het zingen van nieuwe liederen toegenomen. Daarom adviseren we de kerkenraad:

Vraag professionele kerkmusici om in de diensten waarbij zij aanwezig zijn altijd een nieuw lied in te studeren, al dan niet ondersteund door cantorij of A-Company.”

Rondom de eredienst.

Wat is het eigenlijk merkwaardig. Als gemeente stellen we de eredienst centraal, maar we nodigen de gemeenteleden uit op een moment dat sommigen van hen (om goede redenen) niet past. En wanneer we dan een groot aantal meelevende gemeenteleden bij elkaar hebben, laten we hen na afloop weer naar huis gaan zonder dat we gelegenheid nemen en geven om hen, om elkaar te ontmoeten. Je mag dit gemiste kansen tot gemeentevorming noemen.

Samenzijn onder één dak, verzameld rond het Woord kan leiden tot een gevoel van gemeentezijn. Maar niet alleen de eredienst geeft binding, ook de lach en de vraag naar elkaars welzijn leiden tot een gevoel van saamhorigheid. We zijn toch een *“uitnodigende en gastvrije gemeenschap”*?

Sinds enige tijd ligt de aanvangstijd van de morgendiensten van de PGA voor alle kerken gelijk. Ongetwijfeld liggen er aan het besluit om dit zo te regelen goede argumenten ten grondslag. Wij hebben er desondanks toch over gesproken en dit op basis van ervaringen in onze eigen gezinnen en constatering in onze omgeving.

Voor de aanvangstijd 9.30 uur is veel te zeggen en het belangrijkste is misschien wel dat de eindtijd (ca. 10.30 uur) gelegenheid biedt om de zondag ook elders nog te vieren: in de natuur, bij familie, in welke vorm dan ook. “Je hebt nog wat aan je dag.”

Maar deze begintijd kan voor mensen ook een belemmering zijn om naar de kerk te komen. Ouderen hebben soms geruime tijd nodig om op tijd klaar te zijn om ‘ter kerke’ te gaan en met het stijgen der jaren gaan vele dingen niet sneller, eerder trager.

In gezinnen met kleine kinderen spelen andere zaken. Vijf dagen van de week is het haasten en opschieten voor ieder om op tijd naar school en werk te komen. Op de zondag, de rustdag, moet er eigenlijk geen sprake zijn van haast. Er moet wat tijd zijn voor gezamenlijk ontbijt na een beetje uitslapen.

Voor beide groepen is er elke zondag de keuze tussen haasten, opschieten en naar de kerk gaan of rustig op gang komen en dan maar niet gaan.

De adviescommissie stelt aan de kerkenraad voor

Laat de traditioneel liturgische dienst beginnen om 9.30 uur en stel de aanvangstijd van de Regenboogdienst op 10.30 uur. Voor ieder is er dan keuze in tijd.

Creëer voor beide diensten een gelegenheid waarop de gemeenteleden elkaar kunnen ontmoeten. Tijdens het drinken van koffie, thee of frisdrank kan men een praatje maken en voor ambtsdragers is er gelegenheid om ongedwongen in contact te komen met gemeenteleden.

Bij de traditioneel liturgische dienst kan dit na afloop (ca. 10.30 tot 11.00 uur) en bij de Regenboogdienst voorafgaand aan de dienst (10.00 tot 10.30 uur).

Het spreekt voor zich dat in beide gevallen de beschikbare ruimte een uitnodigend karakter moet hebben en plaats moet bieden aan ieder die anderen wil ontmoeten.

De avonddiensten

Aalten is een van de weinige gemeentes in de omgeving, misschien wel landelijk, waar nog wekelijks een avonddienst wordt gehouden. Het kerkbezoek tijdens deze diensten is heel wisselend en misschien wel afhankelijk van de voorganger of het thema van de dienst. Bovendien is een aantal bijzondere diensten verplaatst naar de morgen. Het is goed om mensen gelegenheid te geven op hun tijd naar de kerk te gaan. En “ Waar twee of drie in Mijn naam bijeen zijn, ben Ik in hun midden,” geldt ook hier.

Toch zijn er langzamerhand ook argumenten die kunnen leiden tot heroverweging van de wekelijkse avonddienst. Het aantal predikanten wordt kleiner en hun werkzaamheden daarentegen, groeien. Daarnaast zijn aan elke kerkdienst kosten verbonden. Deze mogen weliswaar niet doorslaggevend zijn wanneer het gaat om de handhaving van diensten, maar dit aspect mag wel meewegen bij de besluitvorming er over.

We adviseren de kerkenraad:

Beperk het aantal avonddiensten tot ca. 26 per jaar in een schema van een dienst per twee weken. Houd bijzondere diensten als vespers en kerstdienst buiten dit schema. Houd tegelijkertijd de ontwikkeling goed in de gaten en evalueer na enige tijd (twee jaar) de waarde die de diensten nog hebben voor het gemeentezijn. Neem op grond van die evaluatie een beslissing over het voortbestaan van de avonddiensten.

Andere vormen van gemeentezijn.

In vrijwel dit gehele rapport staan de verschillende vormen van eredienst centraal. Het lijkt wel of de kerk zich met niets anders bezighoudt dan met het organiseren van diensten op zondag. Inderdaad, het lijkt wel zo, maar het is beslist niet waar! Vanuit de PGA worden tal van activiteiten gedurende de weekdays geanimeerd, gesteund en zelfs geïnitieerd. En evenals de zondagse erediensten zijn ze openbaar, dat wil zeggen dat ieder die dat wil kan deelnemen.

Er zijn velen die de kerk niet willen of kunnen missen, maar die desondanks de weg naar de erediensten niet meer weten te vinden of zich te geremd voelen om erediensten mee te vieren. Hen kunnen we hopelijk iets bieden door andere gemeentevormen.

We noemen er enkele:

- De **lichtjesroute** in de kersttijd. Het was steeds een groot succes.
Advies: handhaven.
- **Gespreksgroepen op wijk- of buurtniveau.**
De gespreksonderwerpen hoeven niet uit de bijbel te komen, maar kunnen, moeten misschien wel, liggen op het gebied van steun aan elkaar, opvoedingsaspecten, alledaagse levensvragen e.d.
Hier kunnen de dunne draadjes die nog naar de kerk lopen hopelijk vervlochten worden met andere, stevigere draden en zo weer leiden tot contact met de kerk
Advies: animeren! Maak een plan van aanpak en bied enkele ouderlingen scholing aan op dit gebied.
- **Zang- en muziekevenementen.**
Zingen, zang en muziek verbinden mensen en kunnen contacten met de kerk in stand houden en verstevigen.
De musicals over onderwerpen uit de bijbel verdienen steun.
Advies: de bindende rol van zang en muziek, zowel actief beoefend als passief beluisterd, accentueren en door activiteiten ondersteunen.
- Als belangrijk aspect van de andere gemeentevormen zien we de **commissie Inspiratie en Ontmoeting.**
In het kader van deze commissie kunnen belangrijke gemeentevormende activiteiten worden ontplooid. De naam van de commissie geeft het doel al aan. Deze commissie verdient maximale steun van de Kerkenraad, zowel wat betreft de personele bezetting als de programmering.
Advies: Zorg dat de commissie Inspiratie en Ontmoeting goed kan functioneren binnen de PGA. Wacht niet alleen af wat er gebeurt, maar werk sturend door onderwerpen aan te bieden of vragen te stellen.

- **Ouderen- en jongerenwerk zijn vanouds aspecten van het gemeentezijn.**
De PGA mag deze vormen beslist niet loslaten; integendeel, ze verdienen zowel morele als zo nodig financiële steun.
Advies: Wees zuinig op de mensen die zich voor het ouderen- en jongerenwerk inzetten en ondersteun hun werk eventueel door scholing aan te bieden.

Het succes van bovenstaande activiteiten hangt mede af van de steun en de inzet van vrijwilligers binnen de gemeente. Daarnaast moet er naar onze mening ook professionele sturing zijn; wie weet door een predikant of door het team van predikanten.

Advies: Belast één of enkele predikanten met de stimulering en coaching van deze gemeentevormen. Zij zijn naast de erediensten de belangrijkste ontmoetingsmomenten binnen de PGA en kunnen voor verbanden en bindingen zorgen die stimulerend werken op het totale gemeentezijn.

Bekijk in samenspraak met de predikanten welke organisatorische taken binnen hun werk verminderd kunnen worden als “ruilobject” voor bovenstaande taak.

Voorstel tot nieuwe indeling van de bijzondere diensten.

Traditioneel liturgische diensten:

Dienst op Israelzondag
 Oecumenische diensten
 MDW diensten
 Kerstnachtdienst

Regenboogdiensten:

LeF diensten
 KiU diensten
 Kinderdiensten
 Gezinsdiensten
 Aangepaste diensten
 Volkskerstzang
 Kerstnachtjongerendienst
 Startzondagdienst

Diensten die in beide stromen passen:

Belijdenisdiensten
 Doopdiensten
 Zangdiensten
 Dienst op laatste zondag kerkelijk jaar
 Welkomst- en afscheidsdienst KND

Diensten die een eigen ruimte vragen:

N-joy diensten
 Its4U2 diensten

Diensten die buiten de verdeling vallen:

Openluchtdiensten
 Vesperdiensten op werkdagen

Diensten op kerkelijke hoogtijdagen vallen onder binnen beide stromen.

Over de enkele soorten diensten geven we geen advies, maar laten we de beslissing over aan de kerkenraad. Misschien kunnen deze beter in regionaal verband gerealiseerd worden:

Aangepaste diensten
 Dialectdiensten
 Taizé diensten

Slotwoord

We hopen dat de kerkenraad bij de beslissing over het eventueel sluiten en/of afstoten van een kerkgebouw onze adviezen over de vormen van eredienst zal laten meewegen bij de besluitvorming.

Tien zittingen waren eigenlijk te weinig om tot een volledig uitgekristalliseerd rapport te komen. We realiseren ons dat er na het accepteren van de adviezen (waarop we hopen) nog heel wat werk te doen valt eer alles een plaats heeft gekregen binnen de kerkelijke gemeenschap. Maar we vragen aan de kerkenraad:

Heb de moed om een kerk te bouwen die aantrekkingskracht heeft op jong en oud, nu, maar ook in het jaar 2020 en zelfs daarna. Wij geloven in een inspirerende Protestantse gemeente Aalten die energie geeft. U ook?

Aalten, januari 2014,

De adviescommissie Eredienst en gemeentevormen.